

سیناریۆکانی دانوستاندنه ئهتۆمییه کهی ئییران و کاریگه رییه کانی له سه ر په یوه ندییه کانی تاران له گه ل هه ولیر و به غدا

02-02-2022

نووسه ره کان

ناوه ندی لیکۆلینه وهی رووداو

دانوستاندەنەكانى بەرنامە ئەتۆمىيەكەي ئىران، بىوچان بەلام بە ئەسپايى و خىرايى زۇر كەم بەردەوامن. وىراي ئەمە، ھېشتا ھىواي گەيشتن بە رېككەوتن لە ئەگەرى رېككەوتن بە ھېزترە. لەم نووسراوھەدا كاردانەوھەكانى چوار سىنارىيۇي گرىمانەيى دۇسىيەي ئەتۆمىي ئىران لەسەر پەيوەندىي نىوان كۆمارى ئىسلامىي ئىران لە گەل دەولەتى عىراق و حكومەتى ھەرىمى كوردستانى عىراق لىك دەدەينەوھ.

چوار سىنارىيۇي بەرنامەي ئەتۆمىي ئىران

سەبارەت بە ئاكامى كۆتايى دانوستاندەنەكانى نىوان ئىران و ھىزە جىھانىيەكان ئىران چەندىن سىنارىيۇي جىاواز پېشېبىنى كراون:

۱- رېككەوتن: باشتىن بىزاردە كە ھەم لە تاران و ھەم لە واشنتن و پايتەختى زۇربەي و لاتانى ئەورووپايى پېشوازي لى بىكرىت، كراكردەنەوھ و ھەگەرخستەنەوھى تەواوھتى رېككەوتنە ئەتۆمىيەكەي. ئەوھش بە گەرانەوھى وىلايەتە يەكگرتوھەكانى ئەمىرىكا بۇ رېككەوتنەكە و جىيەجىكردى بەلئىنەكان لە لايەن ئىرانەوھ دەكرىت. بەلام ئەم پەرسە لە گەل كۆمەلىك ئالۇزىي فرەچەشندا دەستەوھەخەيە. لە لايەكەوھ ئەمىرىكا دەيەوئىت بېجگە لە بەرنامەي ئەتۆمىي، سەبارەت بە ھىزى مووشەكى و سىياسەتى ناوچەي ئىرانىش دانوستاندىن بىكات و لە لايەكى دىكەشەوھ ئىران وىراي دۇايەتىكردى داواكارىيەكانى ئەمىرىكا، داواي ھەگرتنى گەرنەنتى دەكات بەو مەرجەي كە دەولەتى داھاتووي ئەمىرىكا لە رېككەوتنەكە دەرەچىتەوھ. ھەك ئەوھ كارەي كە دۇنالد ترامپ لە گەل رېككەوتنەكەي ئۇباما لە گەل ئىران ئەنجامى داوو. ئەم داواكارىيە قورس و فرەلايەنە بوونەتە ھۇي ئالۇزى و ناخىرايى رەوتى دانوستاندەنەكان.

۲- رېككەوتنى كاتى: لە سەرۋەندى سەردانى ئىبراھىم رەيسى بۇ مۇسكۆ، ئەم پېشنىارە لە لايەن فىلادىمىر پووتىن بە ئىران دراوھ تاوھكوو لە كاتىكدا كە ئەگەرى گەيشتن بە رېككەوتنى كۆتايى دۇوار و كەمە، لە رىگايەكى كورتترەوھ، لانىكەم رېككەوتنىكى كاتى دەستەبەر بىكرىت. ھېشتا بەرپىرسانى بالاي كۆمارى ئىسلامىي ئىران دۇي رېككەوتنىكى لەوچۆرەن.

۳- نە رېككەوتن، نە شىكست: سىنارىيۇي سىھەم لە لايەن ستراتىژىستە ئەمىرىكايى ئەورووپايىيەكانەوھ گەئالە كراوھ؛ بەو پىيە كاتىك لايەنەكان دەرەفەتى گەيشتن بە رېككەوتنىان نىيە، كاتى دانوستاندەنەكان لانىكەم بۇ ماوھەكى كاتى ۲-۳ سالە درىژ بىكرىتەوھ و بى واژۇكردى ھىچ بەلگە و دەقى رېككەوتنىك، لايەنەكان بەشىك لە بەلئىنەكانى لايەنى بەرانبەر جىيەجى بگەن، ھەك: چاوپۇشىي ئەمىرىكا لە گەمارۇي كرىنى نەوتى ئىران و ئازادكردى ھەندى؛ لە پارە بلۇك كراوھەكانى ئىران و لە لايەنى دىكەشەوھ، پىدانى مۇلەتى پىشكىن بە چاودىرانى ئاژانسى نىونەتەوھىي رېكخراوى وزەي ئەتۆمى لە لايەن ئىرانەوھ.

۴- شىكستى دانوستاندەنەكان: كۆتا سىنارىيۇش بە واتاي سەرنەكەوتن و شىكستى كۆتايى دانوستاندەنەكانە. ئەم ئەگەرە، دەرھاوئىشتەي نەگونجانى ئىران و ئەمىرىكا ھەك لايەنە سەرەككىيەكانە، ھەرۋەھا دەرئەنجامى ھەولنى ناتەواوى روسىيا و لاتانى ئەورووپىيە بۇ دروستكردى گۇشارى پىويست لە سەر ئىران و ئەمىرىكا. ئەم دۇخە لە ئاكامدا دەبىتە ھۇي گەرانەوھى دۇسىيەي ئەتۆمى ئىران بۇ ئەنجومەنى ئاسايش و بەندى ھەوتەمى جارنامەي نەتەوھ يەكگرتوھەكان؛ بابەتتىك كە ئىران بە توندى ھەولنى خۇپارىزىي لى دەدات!

كارىگەرىي چوار سىنارىيۇي بەرنامەي لە سەر پەيوەندىيەكانى تاران لە گەل ھەولئىر و بەغدادا

ھەر بەك لە سىنارىيۇكانى سەرۋە كارىگەرىي راستەوخۇي لە سەر پەيوەندىيە دەرەككىيەكانى ئىران لە گەل و لاتان و لايەنە جىاوازەكان، لەوانەش عىراق و حكومەتى ھەرىمى كوردستان دەبىت.

لە سىنارىيۇي رېككەوتندا، يەككىك لە سەرەتايىتېرىن دەرھاوئىشتەكان لە پەيوەندىي دوو لايەنەدا، داكشانى كىشە و گەمارۇ و بەرەبەستە ئىدارى و بانكىيەكانە بە مەبەستى پەرەپىدانى پەيوەندىيە ئابوورىيە دوو لايەنەيىەكان. ئەمەش بابەتتىكە كە بەرپىرسانى كۆمارى ئىسلامى ئىران پىداگرى لەسەر دەكەن. ھاوكات لە روانگەي سىياسى و پىگەي دىپلۇماتىك و ئاسايشەوھ قورسايى ناوچەي ئىران بەرز دەكاتەوھ و

ئەم بابەتە كاريگەرى راستەوخۆي لە سەر پەيوەنديە سياسىيەكانى تاران لە بەغدا و ھەريمى كوردستان دەبىت. لە سيناريوئى ريكەوتنى كاتيدا، كرانهوى ئابوورى لە ئەولەويياتى زۆربەى بەرپرسانى تاراندە دەبىت و لەم دەرفەتەش بۆ ھەرگرتنى قەرز و پارەكانيان لە بەغدا و ھەروەھا بەرزكردنەوى ئاستى پەيوەنديى ئابوورى و تەنانت و ھەرهينان لە ھەريمى كوردستان كەلك و ھەردەگرن. بەلام لە ئەگەرى روودانى سيناريوئى سنيەم و چوارەمدا، پەيوەنديى لايەنەكان بە پيى دۆخى ھەنووكەي، گۆرانكارىيەكى و ھەھا بە خۆپەو ھەننيت. لەم ھالەتەدا لە بەر قوولبوونەوى كيشە و گوشارە سياسى و ئابوورىيەكانى سەر ئيران، دابەزىنى ئاستى دەستپويشتوووي و كاريگەرى ئيران لە عىراقدا، كە لە ھەلبۇزاردنى پەرلەمانى ۱۴۰۱ خۆي دەرخست، زياتر دەبىت. ھاوكات دۆخى سياسى ناوچەكە، لەوانەش عىراق و ھەريمى كوردستانيش زۆدەتر ئاسايشى دەبىت.